

Um tilfeingisrentu og tilfeingisgjald

Ráðgevandi Nevndin mælir til, at karmarnir longu nú verða lagdir fyri eina skipan við tilfeingisgjaldi, men búskaparligu fyrirtreytirnar fyri at seta eina skipan við tilfeingisgjaldi í verk í Føroyum eru ikki til staðar í løtuni og verða tað neyvan í bræði skrivar Jens Helgi Tofum m.a. í "Sjónarmið" í dag.

Sjónarmið

Ráðgevandi nevndin hjá forsetismálaráðnum mælir í seinastu frágreiðing síni til, at der alle-rede nu bør aftales rammer for en fremtidig beskatning af fiske-ressourcerne. Ressourceafgiften kan udformes i to dele, hvor den ene del træder i kraft, når prisniveauet for de pågældende fisk har passeret det nuværende prisniveau med et tillæg på f.eks. 10 pct. mens den anden del af afgiften pålægges nye

kvoter i forbindelse med en udvidelse af fangstmulighederne/kvoterne.

Nevndin heldur, at vit longu nú eiga at samtykkja eina skipan við tilfeingisgjaldi, m.a. fyri at dæmpe de tendenser til en stigning i priserne på kvoterne, som ellers má forudses i forbindelse med eventuelle forventninger til fremtidige forbedringer af indtjening-en i fiskeriet.

Tilmælið tykist lógið, tí hóast nevndin aðrastaðni í frágreiðingini heldur, at umsetilgheitin í verandi skipan er ov lítil, so mælir hon kortini til eina skipan, sum skal forða marknaðarmekan-

ismuninum í at avgera prísir á kvoturættindum. Nevndin visir annars á, at eitt avgjald í sjónum fer at gera tað møgult at lækka aðrar skattir og at minka um skuldina hjá tí almenna.

Hóast tilmælið er ætlað sum ein liður í tilrættaleggingini av einum framúðarpolitikki, so eigur tað ikki at fara aftur við borðinum nú. Tað tænar ongum endamáli at seta seg á afturbeinini og leggja nevndina undir einki at vita um føroysk viðurskipti o.s.fr. Hesin framferðarháttur hevur higartil givið vánalig úrslit. Eg ivist ikki í, at ein av orsökunum til at vit hava fingið hørðu kreditlósnið smoygdar niður yvir okkum nettupp er, at vit ikki hava havt nakað kvalifiserað mótsæl, tá danir hava sett fiskivinnupolitiskar treytir við samráðingaborðið í Keyptmannahavn. Vit

hava ikki havt nakra væl-umhugsaða og vælundirbygda føroyska loysn á fiskivinnuøkinum.

Tað er tí ikki bert ein spurningur um at seta hart ímóti hørðum í komandi samráðingum. Skulu vit gera okkum nakrar vónir um at eitt fiskivinnupolitiskt mótsæl skal eydnast, er m.a. umráðandi, at vit tosa nøkulunda sama mál sum kreditorarnir. Roynðirnar higartil vísa at grundgevingarnar, sum byggja á annað enn búskaparfrøðiligan hugsanarhátt, hava ílt við at rína við hinumegin samráðingaborðið. T.d. haldi eg, at meginparturin av teimum grundgevingum, sum vórðu brúktar móti umsetilgum kvotum, ikki høvdu megnað at sannfært mótpartin um at búskaparligu fortreytirnar fyri marknaðarliberalistiskum kvotuskipanum, ikki eru til staðar í løtuni.

Orðadrátturin um inn-tøkurtygðina vísti eisini, at tað var himmalviður munur millum hvat búskaparfrøðingurin Peter Andersen, sum eisini situr í ráðgevandi nevndin í dag, meinti við, tá hann tosaði um »løn-saman fiskiskap« og hvønn týðning Óli Jacobsen, táverandi formaður í Fiskimannafelagnum, legði í hugtakið.

Tilfeingisrenta

Tilfeingisrenta og -gjald er ikki nakað, sum ráðgevandi nevndin hevur upplupnið. Leita vit aftur í søguna, so skrivaði bretski búskaparfrøðingurin David Ricardo (1772-1823) vegna eigarar – norsku tjóðina. Í sambandi við møgulega olju í føroysku undirgrundini, verður ein av spurningunum, sum vit skulu taka støðu til, hvussu og hvat fyri slag av avgjöldum, vit skulu áleggja út-lendskum oljufeløgum. Slíkar avgjaldsskipanir eiga at tryggja, at tilfeingisrentan í størst møgulegan mun kemur føroyska samfelagnum til góðar.

Eitt annað dømi er fiskiskapurin eftir høggu-slokki á leiðunum við Falklandsoyggjarnar. Tað vóru fyri ein stóran part út-lendsk veiðufør, ið royndu har, men myndugleikarnir á oyggjunum høvdu yvirumsjónina við fiskiskapin-um, væl stuðlaðir úr London. Tey út-lendsku reiðarini lótu eitt gjald fyri at sleppa at fiska. Í 1989 var inntøkan hjá

Jens Helgi Tofum, fiskivinnufrøðingur

fram, kann troytanin av náttúru tilfeingi geva eitt avlop, umframt »normala samsýning« til fram-leiðslufaktorarnar.

»Normal samsýning« verður roknað sum tað sum t.d. fiskimenn kunnu fáa burtur úr við at nýta arbeiðsmegina ella vinnugøgnini í alternativari vinnu. Í alternativ eykaprofiturin, sum verður rópt grundrenta ella tilfeingisrenta. Sam-felagsbúskaparlaga er umráðandi, at hon verður størst møguleg.

Lat okkum lýsa tilfeingisrentu og -gjald sum búskaparligt fyrir-brigið við nokrum dø-mum: Fyri at oljufeløg skulu sleppa at útvinna olju í norska partinum av Norðsjónum, skulu tey lata norska statinum avgjald. T.d. kundi oljufelagið Philips eitt árið selja olju fyri 8 milliardir krónur, eftir at felagið hevði fingið dekkad teir operativu kostnaðir í sambandi við útvinningina. Men oljufelagið hevði bert eina milliard eftir, tá ið avtornaði.

Hendan milliardin kunnu vit siga er tað kapitalurin kastaði av sær ella tann normala profitturin. Tær sjei milliardirnar vórðu latnar norska figgar-málaráðharranum, sum tók ímóti vegna eigarar – norsku tjóðina. Í sambandi við møgulega olju í føroysku undirgrundini, verður ein av spurningunum, sum vit skulu taka støðu til, hvussu og hvat fyri slag av avgjöldum, vit skulu áleggja út-lendskum oljufeløgum. Slíkar avgjaldsskipanir eiga at tryggja, at tilfeingisrentan í størst møgulegan mun kemur føroyska samfelagnum til góðar.

Eitt annað dømi er fiskiskapurin eftir høggu-slokki á leiðunum við Falklandsoyggjarnar. Tað vóru fyri ein stóran part út-lendsk veiðufør, ið royndu har, men myndugleikarnir á oyggjunum høvdu yvirumsjónina við fiskiskapin-um, væl stuðlaðir úr London. Tey út-lendsku reiðarini lótu eitt gjald fyri at sleppa at fiska. Í 1989 var inntøkan hjá

Falklandsoyggjunum um 28 mió. sterlingpund. Hesar inntøkur svaraðu til eini 10.000 pund fyri hvønn íbúgvá á Falk-landsoyggjunum. Inntøk-urnar vórðu nýttar til ymskar útbýggingar á oyggjunum, eitt nú vega-kervi. Á henda hátt kom tilfeingisrentan oyggja-búgvunum til góðar.

Eitt heimligari dømi er fiskiskapurin á Føroya-leiðini. Í 1980-árunum var neyðugt at lata meginpartin av hesi vinnu lutfallsliga stórar upphæddir úr almennum kassum og grunnum. Tann prísur, sum fekt fyri fiskin á heimsmarknaðinum, megnaði ikki einsamallur at veita skipum, manning og virkjum eina rimiliga inntøku. Tilfeingisrentan av gagnfiskastovnunum var tiskil negativ. Tað er møgulegt at talan eitt skifti var um positiva tilfeingisrentu, men hon var sum fráleidd etin upp av stórum og skeivum fløgum, miðsleysum studningsveitingum, ov-veidu v.m.

Fleiri dømi kundu verið nevnd um tilfeingisrentu, serliga úr landbúnaðin-um. Men í dømunum oman fyri er tað ikki stóddin á tilfeingisrentuni í mun til framleiðsluvirði, sum er avgerandi. Endamálið er heldur at vísa at tilfeingisrenta og -gjald ikki er ókent fyrirbrigi, at talan kann vera um positiva og negativa tilfeingisrentu, og at teir karmar, sum vinnu-greinin virkar innanfyri, – teir institusjónellu karmarnir – hava stóran týðning fyri ta »veruliga« tilfeingisrentuna. Uttan mun til ognarrætt, so ber tað til at evna til skipanir, sum tryggja eigarann um tilfeingisrentu – privat-persónar ella tað almenna – tilfeingisrentuna.

Tá vit tosa um tilfeingisrentu, er neyðugt at skilja millum eina møgulega (potens-ella) tilfeingisrentu og ta tilfeingisrentu, sum sam-felagið í veruleikanum fær inn. T.d. er veruliga tilfeingisrentan fyri toskastovnin í løtuni negativ, men tað ber til at

GRÍMA Í NORÐURLANDAHÚSINUM

G O Æ A

J E L E N A

Atgongumerkir eru at fáa:
í Kunningarstovuni, á Posthúsinum í SMS
og í Norðurlandahúsinum

FRAMFØRSLUR

Týsdag 15. nov. · Mikudag 16. nov. · Hósdag 17. nov. · Friggjadag 18. nov.

* ØLL KVØLDINI kl. 19.30 *